

התרגיל הצבאי המשותף של ארגוני הטרור ברצועת עזה: משמעויות עבור ישראל

מאת עומר דוסטרי

מבט מבס"א מס' 1,874, 8 בינואר 2021

תקציר: התרגיל הצבאי המשותף הראשון לארגוני הטרור ברצועת עזה מהווה אבן דרך נוספת בניסיון של חמאס לאגד ארגונים אלה ל"חדר מבצעים משותף" במטרה לחזק את שליטתו ברצועה כלפי פנים מחד גיסא, ולקבע את אסטרטגיית העמימות כלפי ישראל מאידך גיסא. לתרגיל יש משמעויות עבור ישראל, הן ברמה האסטרטגית והן ברמה האופרטיבית, לקראת מערכה צבאית אפשרית בעזה.

התרגיל הצבאי הנרחב שנערך ב-29.12.2020 ברצועת עזה - לראשונה בשיתוף פעולה של ארגוני הטרור השונים ברצועה במסגרת "חדר המבצעים המשותף" - נועד למספר מטרות:

- להעביר מסר תקשורת-הסברתי לדעת הקהל הישראלית והעזתית שארגוני הטרור ברצועה מאוחדים להתמודדות עם איומים ביטחוניים מישראל ואיומים לפגיעה ב"התנגדות" מבית (כמרי אזרחי והתקוממות עממית).
- לאפשר לחמאס ולארגוני הטרור להיערך לקראת מערכה צבאית נגד ישראל האמורה להיות מובלת על-ידי "חדר המבצעים המשותף".
- לאותת לישראל ולארה"ב להימנע מפגיעה ביעדים איראנים לפני תום כהונתו של הנשיא טראמפ.

למסר שחמאס ביקש להעביר לישראל בדבר אחדות השורות בין ארגוני הטרור נודעת חשיבות רבה, הן בעיני חמאס והן בעיני הג'יהאד האסלאמי, במיוחד לאור האפשרות של עימות צבאי מחודש עם ישראל. לחמאס אף חשוב להציג חזית אחידה וקונצנזוס כלפי הציבור העזתי, בעיקר לאור מגפת הקורונה המאתגרת את הארגון מבחינה בריאותית וכלכלית. אחדות צבאית של כלל ארגוני הטרור בהובלת חמאס מעידה שהארגון נהנה מתמיכה עממית רחבה ושעל הרחוב ליישר קו ולהוציא מכלל אפשרות פעולות מרי אזרחי ברצועה כפי שקרה מספר פעמים בשנים האחרונות. בנוסף מעוניין חמאס להבהיר לישראל שהשליטה הביטחונית ברצועה אינה תלויה בו באורח בלעדי, ושל ארגונים האחרים יש השפעה בכל הנוגע לתוקפנות נגד ישראל (בעיקר שיגורי

רקטות על-ידי "ארגונים סוררים"). בחמאס מעוניינים לשמר את אסטרטגיית העמימות בה נוקט הארגון כלפי ישראל, הבאה לידי ביטוי, בין היתר, בטענה שתקיפות המבוצעות על-ידי אותם "ארגונים סוררים" אינן תלויות בו, במטרה לכפות על ישראל את ההבנה שעליה לכל הפחות לצמצם את מספר ואיכות התקיפות נגד יעדי חמאס בתגובה לאירועים מעין אלה.

לג'יהאד האסלאמי המזוהה יותר מכל עם איראן חשוב למנוע את אסטרטגיית הפרד ומשול שנוקטת ישראל ברצועת עזה מולו ומול חמאס. דוגמה לכך ניתן היה לראות בשני סבבי הלחימה האחרונים ברצועה, בנובמבר 2019 ובפברואר 2020, בהם התמקדה ישראל בתקיפת יעדי הג'יהאד האסלאמי והותירה את חמאס מחוץ לתמונה. חמאס, מצידו, הבין את הרמז ולא התערב כלל בסבבי לחימה אלה. בכך ניסתה ישראל לפגוע ברעיון "חדר המבצעים המשותף" ברצועה ולגרום לקרע בין חמאס לבין הג'יהאד האסלאמי. על כן, עריכת תרגיל צבאי נרחב ומשותף לראשונה ברצועה הוא אירוע משמעותי ואף חיוני עבור הג'יהאד האסלאמי.

הניסיון להציג אחדות וחזית אחידה בין ארגוני הטרור בא לידי ביטוי בהכנותיו הקדחתניות של חמאס בכל הנוגע ליצירת, הפצת ושיווק המסרים בתקשורת עבור דעת הקהל ברצועה ובאיראן, לפני ובמהלך התרגיל ששמו - "א-רוכ א-שדיד" ("עמוד התווך האיתן") - ביטא את הצורך בליכוד השורות ובאחדות. חמאס אף הפיץ שורת הנחיות לעיתונאים הכוללת קריאה להפצה נרחבת של תמונות וסרטונים מהתרגיל בכל פלטפורמות התקשורת הקיימות, לרבות המדיה החברתית, תוך דגש על מסרי האחדות של הארגונים. עוד לפני התרגיל פרסם "חדר המבצעים המשותף" תמונות וסרטוני תדמית בהם נראים הארגונים, היחידות, ואמצעי הלחימה השונים שיטלו חלק בתרגיל. בנוסף התיר חמאס באופן נדיר לעשרות רבות של עיתונאים, צלמים ואנשי תקשורת להגיע לאזור התרגיל ולתעד את הנעשה בו. בתחילת התרגיל ערך דובר הזרוע הצבאית של חמאס מסיבת עיתונאים מתוקשרת ובמהלכו הופצו תמונות וסרטונים רבים בכלי תקשורת ערביים וברשתות החברתיות. בסיום התרגיל הובאו ילדים ובני נוער לאזור האימונים על מנת לתעד את עצמם עומדים על דגמי טנקים ישראלים ששמשו מטרת במהלך התרגיל.

מעבר לממד התקשורתי נועד התרגיל המשותף לאפשר לחמאס וארגוני הטרור ברצועה להיערך ולהתאמן לקראת מערכה צבאית אפשרית נגד ישראל, תוך שיפור עמדות והתאמות ברמה הבין-ארגונית.

התרגיל כלל שיגור רקטות לעבר הים במטרה לבחון את יכולת רציפות השיגורים, כמו גם מתקפה באמצעות נחיתה על החוף באמצעות סירות מנוע וצוללנים מהקומנדו הימי. בנוסף תורגלו תמרון יבשתי, מארב לכלי רכב צבאיים וחטיפת חיילים, וסיכול פלישה ישראלית לחופי עזה באמצעות "ריכוך" ארטילרי עוצמתי המלווה בכניסה מהירה של כוחות קרקע לזירה, ירי צלפים, והעלאת כלי טיס בלתי מאוישים לאוויר. כן כלל התרגיל פעילות כוחות הגנה אזרחית לחילוץ אזרחים מהריסות, כיבוי שריפות וטיפול בדליפת והתפשטות חומרים מסוכנים. סביר להניח שחמאס אף תרגל לחימה בתווך התת-קרקעי למרות שאימונים אלה לא צולמו משיקולי ביטחון שדה.

בתרגיל לא הוצגו אמצעי לחימה חדשים או יכולות חדשות של חמאס, שהשתמש בעימותים האחרונים בקומנדו ימי, ברחפנים, ובפשיטות כוחות מיוחדים לשטח ישראל, בין היתר מהתווך התת-קרקעי, שלא לדבר על ירי טילים לטווחים ארוכים בעוצמות אש גוברות. עם זאת יש לזכור שחמאס וארגוני הטרור משפרים ומשכללים בהתמדה את יכולותיהם המבצעיות ואמצעי הלחימה השונים, לרבות הטווחים, הדיוק ועוצמת הרקטות שברשותם.

לצד השאיפה להציג אחדות שורות ולהיערך לקראת מערכה צבאית עתידית נגד ישראל דווח מפי מקורות פלסטינים בעזה שטהראן היא זו שביקשה מחמאס ומהג'יהאד

האסלאמי לארגן את התרגיל הצבאי הגדול במטרה להעביר מסר לישראל ולארה"ב ש"ציר ההתנגדות" ערוך ומוכן לאפשרות פעולה ישראלית-אמריקנית נגד איראן לפני תום כהונתו של הנשיא טראמפ. עדות למעורבות איראנית בתרגיל ניתן אף לראות בהחלטת חמאס לתלות שלטים רבים עם תמונתו של קאסם סולימאני שנהרג בתקיפה אמריקנית בינואר 2020, כמו גם בהתייחסותו המפתיעה והנדירה של מזכ"ל חזבאללה, חסן נצראללה, לתרגיל יום לפני פתיחתו, לפיה "התמרון המשותף של הפלגים ברצועת עזה מהווה צעד חשוב ומפגן כח המפחיד את האויב הישראלי".

מבחינת ישראל, האיום הנשקף מתרגיל משותף ונרחב מעין זה הוא רב-ממדי. המשמעות היא שצה"ל צריך להיערך למערכה צבאית בה יפעל בעצימות גבוהה במגוון ממדים במקביל: באוויר, ברום הקרוב לקרקע (רחפנים ומל"טים), ביבשה, בים, בסייבר ובתווך התת-קרקעי. צה"ל אף צריך להיערך לאפשרות העמקת הלחימה הבין-זרועית של ארגוני הטרור בעזה שעד כה התבטאה בעיקר בשיגורי רקטות משותפים במהלך עימותים עם ישראל. התרגיל המשותף הראשון עלול לסמל את האפשרות ללחימה מבצעית משותפת בתחומים נוספים ברמה הרב-ממדית. התוכנית הרב-שנתית "תנופה" שאותה מממש צה"ל בשנים אלה אמור לספק מענה למערכה הבאה בעזה, כאשר צה"ל מבצע התאמות ברמה האסטרטגית, האופרטיבית והטקטית לזרועותיו ומכין עצמו ללחימה רב-ממדית ולתמרון רב-זרועי.

בנוסף על ישראל להמשיך להעביר מסרי הרתעה לחמאס ולג'יהאד האסלאמי על מנת להרחיק את המערכה הבאה ככל הניתן, ובכלל זה איתות על אפשרות סיכולים ממוקדים נגד בכירים בארגונים אלה, על נכונות והיערכות לתמרון יבשתי לעומק רצועת עזה, ועל רצון לקצר את המערכה ככל הניתן באמצעות עוצמות אש אדירות ולחימה קטלנית החותרת להכרעה בשדה הקרב.

מעניין לציין כי ביום בו נערך התרגיל המשותף בעזה ערך צה"ל תרגיל צבאי במרחב הדרום במסגרתו הורגשה תנועה ערה של כוחות, כלי רכב וכלי שיט במרחב. אמנם צה"ל טען שהתרגיל תוכנן מראש כחלק מתוכנית האימונים לשנת 2020, אך קשה שלא לתהות על התזמון והמקרויות של עריכת שני התרגילים הנגדיים כמעט במקביל.

** עומר דוסטרי הוא מומחה למדיניות חוץ. התמחה במרכז ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטת אריאל, במכון ללימודי ביטחון לאומי ובסדנת יובל נאמן למדע, טכנולוגיה וביטחון באוניברסיטת תל אביב. הוא דוקטורנט באוניברסיטת בר-אילן.*